కథా కౌముది

ఒక ప్రేమలేఖ - వారణాసి నాగలక్ష్మి

అలసిన శరీరం, వాడిపోయిన మొహంతో బస్సు దిగిన సరోజకి, పెరటి గుమ్మంలో కూర్చుని తాగబోయే వేడి టీ తాలూకు ఆలోచన కాస్త ఊరటనిచ్చింది. తనకన్నా పిల్లలు ముందే ఇల్లు చేరి గుమ్మంలో వెర్రి మొహాలేసుకుని కూర్చుంటే ఏమిటో బాధగా ఉంటుంది అనుకుంది. పోస్టు బాక్స్‌లో చూసేసరికి లేత పసుపు రంగు కవరు కనిపించింది. తీయగా ఎవరో పలకరించినట్టనిపించింది! ఎవరబ్బా అన్నట్టు చిరునామా చూసింది. అత్తగారి చేతిరాత! గుండె గుభిల్లుమంది. మెట్ల మీద కూలబడి, కవరు చింపింది. లోపలి కాగితం తీసి, ఆదుర్దాగా చదివింది. చిరంజీవి సౌభాగ్యవతి వగైరాలన్నీ త్వరగా దాటేసి, అసలు విషయానికి వచ్చేసరికి

'సరస్వతి కూతురు సరోజ పెళ్ళి శుభలేఖ మీకూ వచ్చే ఉంటుంది. హైదరాబాదులోనే పెళ్ళి. పెళ్ళి తర్వాత మూడు వారాల్లోనే అన్నయ్యగారి మనవడి ఉపనయనం. ఇద్దరూ ఫోను చేసి మరీ మరీ అడిగారు ముందుగా రమ్మని. పొలంలో టొమాటో పంట మీదుంది. మీ మామగారికి రావడానికి కుదరదు. నేనే హాజరు కావాలి. జానకినీ, రామాన్నీ పంపుదామంటే సుమకి క్వార్టర్లీ పరీక్షలు. వాళ్ళమ్మ దగ్గరుంటేనే బావుంటుంది పాపం దానికి. అందుకే అంతా నన్ను ప్రయాణం కమ్మన్నారు. తొమ్మిదో తారీకు రాత్రి బస్సుకి టిక్కెట్టు తీసుకున్నారు. ఇల్లు వదిలి ఇన్నాళ్ళు ఉండాలంటే ఎలాగో ఉన్నా మీతో, మనవలతో నెలరోజులపాటు గడపవచ్చునని తలుచుకుంటే చాలా సంతోషంగా ఉంది."

ఉత్తరం పూర్తి చేస్తూనే గాలి తీసిన బెలూనులా అయిపోయింది సరోజ. పిన్నత్తగారి కూతురు పెళ్ళికి వచ్చి, అన్న మనవడి ఉపనయనం వరకూ తమతో ఉంటారన్నమాట అత్తగారు. ఇప్పటికే ఈ స్కూల్లో ఉద్యోగం, పిల్లలిద్దరి పనీ, తగ్గిన ఆరోగ్యం.... వీటికి తోడు మడి ఆచారాలతో తన ప్రాణం తీయడానికి ఈవిడ. మనసంతా చికాకైపోయింది సరోజకి. ఏ రోజైనా కొంచెం ఒంట్లో బావుండకపోతే లేటుగా లేవడం, అవసరమైతే ఎపుడేనా పనిమనిషిని పంపి టిఫిన్ సెంటర్ నుంచి ఏ ఇడ్లీనో తెప్పించుకోవడం, పేపరు కరెక్షన్ పనులు ఎక్కువగా ఉంటే కుక్కర్‌లో అన్నం, ఆకు కూర పప్పులతో వంట కానిచ్చేసి, సెలవు పెట్టకుండా బండి నడిపేయడం అలవాటైంది మధ్య. చిన్నిగాడు పుట్టాక తన ఆరోగ్యంలో బాగా తేడా వచ్చింది. ఆపరేషన్ పురుడు కావడం, భార్య ఒంట్లో బావున్నా, బాగోలేకపోయినా ఇంటి విషయాలు పట్టించుకోని భర్త కావడంతో అన్ని పనులూ తనే చేసుకోవలసి రావడం.... సారహీనంగా అనిపిస్తున్న సంసారాన్ని తలుచుకుని నిట్టూరుస్తుంటే గేటు చప్పుడైంది. పిల్లలిద్దరూ స్కూలు బ్యాగులతో నీరసం మొహాలతో, ఇల్లు కనిపించగానే కలిగే ఉత్సాహంతో పరుగెడుతూ సరోజ దగ్గరకి వచ్చారు.

పిల్లలిద్దరూ షూస్ అటూ ఇటూ విసిరేసి, పదేసి కిలోల బరువున్న స్కూలు పుస్తకాల సంచులు హాల్లో కిందపడేసి టీవీ పెట్టుక్కూచున్నారు. వాళ్ళ మీద అరిచే ఓపిక లేనట్టనిపించింది. పాలూ, బిస్కెట్లూ, వాళ్ళకోసం టేబులు మీద పెట్టి, తను టీ కలుపుకుని, పెరటి గుమ్మంలో కూర్చుని ఆలోచిస్తూ టీ తాగింది.

జనార్ధనం ఒక కంపెనీలో పనిచేస్తున్నాడు. మితభాషి. భార్యా పిల్లల మీద ఎంతో ప్రేమ ఉన్నా మాటల్లో చేతల్లో బయటపెట్టడం చేతకాని మనిషి. ప్రైవేటు కంపెనీ కావడం వల్ల ఆఫీసులో చాకిరీ ఎక్కువే. తర్వాతయినా తిన్నగా ఇంటికి రాకుండా ఏవో ఎల్.ఐ.సి పాలసీలనీ, వ్యాపారాలనీ తిరిగి తిరిగి రాత్రి తొమ్మిది దాటితే గాని ఇల్లు చేరడు. పిల్లల చదువులూ, భావి అవసరాలకి సరిపడా సంపాదించాలనీ, తమకన్నా పిల్లలు ఉన్నత స్థితిలో ఉండాలనీ కోరిక. వ్యవసాయదారుడి కొడుకుగా అతని చదువు సంధ్యలూ ఆర్ధిక ఇబ్బందులతో గడిచాయి. మధ్య తరగతి జీవితం తమ ఇద్దరి సంపాదనతో బాగానే గడుస్తున్నా, వేణ్ణీళ్ళకు చన్నీళ్ళు అంటూ దొరికే ఖాళీ సమయమంతా ఏవో వ్యాపారాలు నడిపిస్తూ రాత్రికి ఇల్లు చేరతాడు. సరదాగా కబుర్లు చెప్పుకోవడం, ఓ పుస్తకం గురించో, ఓ సినిమా గురించో చర్చించుకోవడం, వారానికి ఒకసారైనా కలిసి ఎక్కడికైనా వెళ్ళడం లేకపోవడంతో సరోజకి అసంతృప్తి.

రోజంతా అలిసిపోయి పీల్చేసిన చెరకు పిప్పిలా ఇల్లు చేరే జనార్ధనానికి బట్టలు మార్చడానికి కూడా శ్రద్ధా, ఓపికా ఉండవు. అలాగే మొహం, కాళ్ళూ, చేతులూ కడిగాననిపించి, ఓ లుంగీ తగిలించుకుని, చల్లారిపోయిన అన్నం ఆకలి చల్లారాలి కనుక తినేసి, పక్కమీద వాలిపోతాడు. ఆ గిన్నెలవీ సర్దుకుని సరోజ వచ్చేసరికి అతను గుర్రుపెడుతూ నిద్రపోతుంటాడు. అతన్నించి చిన్నా చితకా ప్రేమ నిండిన పలకరింపునూ స్పర్శనూ ఆశించే ఆమెకెపుడూ ఆశాభంగమే. ఎపుడో ఒకసారి ఏ జాములోనో నిద్రా, మెలుకువా కాని స్థితిలో అతను భౌతికమైన తోడు కోరుకుంటే ఆమె విసుక్కుంటుంది. అతడి నుంచి ఏదో సాంత్వననాశించి, అది అందని స్థితిలో కలిగే నిస్సహాయత, ఉక్రోషాల మధ్య ఊగిసలాడి, మెల్లగా నిద్రలోకి జారుకున్నాక, ఎదురు చూడని వేళ అతని శరీరపు పిలుపు ఆమెకు చిరాకు తెప్పిస్తుంది. స్కూటరు మీద దుమ్ము ధూళితో ఊరంతా తిరిగిన అతని శరీరపు వాసన, తన మానసిక అవసరాల పట్ల ధ్యాసలేని అతని తీరూ ఆమెకి వెగటు కలిగిస్తాయి. ఇద్దరిలో ఎవరికో ఒకరికి తీవ్రమైన అసంతృప్తితో ఆ 'నీలి జాబిలి' (0nece in a blue moon) గడిచిపోతుంది.

తెల్లవారుతూనే సరోజ రోజువారీ పనుల్లో పరుగుల్లో పడిపోతుంది. జనార్ధనం శరీరం ఉదయం పూట త్వరగా కదలదు. ఆమె దినచర్యతో సంబంధం లేనట్టు అతను తీరిగ్గా లేస్తాడు. అతనికి కాఫీ ఇచ్చి, పిల్లల్ని తయారు చేసి, వంట పూర్తి చేసి, తను రెడీ అయేసరికి అతనూ తయారవుతాడు.

పిల్లల్ని స్కూలు బస్సెక్కించి అతనొచ్చేసరికి ఇల్లు తాళం పెట్టి బయట నిలుచుని ఉంటుంది సరోజ. ఆమెని స్కూల్లో దింపి, అదే దారిలో తన ఆఫీసుకి వెళ్ళిపోతాడు జనార్ధనం. అలా ఎలాగో ఒకలా రోజులు గడుస్తుంటే ఇపుడు అత్తగారి ఆగమన వార్త సరోజలో అలజడి రేపింది. చిన్న ఇల్లు.... భర్తని విసుక్కున్నా, కసురుకున్నా, స్నానానికి ముందే కుక్కర్ పెట్టేసి, అటూ ఇటూగా వంట పూర్తిచేసినా, ఏ రోజన్నా పొద్దున మిగిలినవే రాత్రిపూట తినేసి పడుకున్నా సరిపోతోంది. ఒకరోజూ రెండు రోజులూ కాకుండా ఏకంగా నెలరోజులు అత్తగారికి నచ్చేలా ఉండాలంటే, ఆ మడీదడీ తట్టుకోవాలంటే భయం పట్టుకుంది సరోజకి.

ఆలోచనలతో సతమవుతూ ఇంటిపనులు పూర్తికానిచ్చి, హోమ్ వర్కులు సగంలో వదిలేసి పిల్లలు నిద్రపోతే వాళ్ళని సరిగా పడుకోబెట్టింది సరోజ. స్కూలు తాలూకు రాతపనేదో ఉంటే చేసుకుంటూ కూర్చుంది. తొమ్మిదిన్నరకి జనార్ధనం వచ్చాడు.

టేబుల్ మీద అన్నం వడ్డించి అతను భోజనం చేస్తుంటే మెల్లిగా అత్తగారి ఉత్తరం గురించి చెప్పింది.

ఒక్కసారిగా జనార్దనం మొహం వెలిగింది. "మా అమ్మ వస్తోందా? ఇన్నాళ్ళకి ఆ అడవి వదిలి మనింట్లో ఉండడానికి వస్తోందా? గ్రేట్... అమ్మని పువ్వుల్లో పెట్టి చూసుకోవాలి!" అన్నాడు సంతోషంగా.

ఛరున కోపం వచ్చింది సరోజకి.

"ఆఁ.... మీరు రాత్రి పదింటికి వచ్చేటపుడు గంపెడు పూలు తెండి. రోజంతా ఆ పువ్వుల్లో కూర్చోపెడతా" అంది వెటకారంగా.

అతను దెబ్బ తిన్నట్టు చూశాడు.

"ఏమిటది సరోజా? ఇన్నేళ్ళకి మా అమ్మ మనింటికి వస్తుంటే?"

"నేనావిడని రావద్దన్నానా? నేనెంత ఉరుకులు పరుగులు పెడుతుంటే ఇల్లు నడుస్తోంది? పొద్దున ఇల్లు వదిలిన మనిషి అర్ధరాత్రి కొంపకి చేరతారు. ఆదివారం కూడా పనికి మాలిన పనులు పెట్టుకుని, ఇంటి పట్టున ఉండరు. ఎన్నని నేను చూసుకోను? ఎపుడేనా కూరలు తేవడమో, పిల్లల హోమ్ వర్క్ చేయించడమో, ఓ సినిమాకో, షికారుకో తీసుకెళ్ళడమో... ఏం పట్టించుకున్నారు మీరు? మీ అమ్మగారొస్తే 'పువ్వుల్లో చూసుకో' అని ఆర్డరు పారేస్తే మీ పని అయిపోతుంది" కసిగా కటువుగా అంది సరోజ.

"ఛీ.. ఛీ." అని కంచంలో చెయ్యి కడుక్కుని లేచిపోయాడు జనార్ధనం.

"కోపం వస్తే అన్నం మానేస్తే నడుస్తుంది మీకు. కంచంలో చెయ్యి కడిగేసి పోయి పడుకుంటారు. చచ్చినట్టు ఆ పారేసినవన్నీ చెత్తబుట్టలో వేసి, టేబుల్ శుభ్రం చేసే పని నా వంతే! తింటారో తినరో తెలీకపోయినా, నాకు తినాలని లేకపోయినా వంటా తప్పదు, చాకిరీ తప్పదు" రుసరుసలాడుతూ ఎప్పుడూ లేనిది టేబుల్ అలాగే వదిలేసి పోయి పడుకుంది సరోజ. **వేరుకి పురుగుపడితే ఆకులు రాలిపోయినట్టు ఒక విషయంలో కలిగిన అసంతృప్తి ఇంకో చోట బహిర్గతమైంది.**

మనసులో అత్తగారి మడి ఆచారాలు పల్లెటూరి పద్ధతులు భయపెడుతుంటే చాలా సేపు నిద్రపట్టలేదు సరోజకి. పెళ్ళయినప్పటి నుంచి పొలాల మధ్య పల్లెటూళ్ళో అత్తగారింటికి తాము వెళ్ళడమే గాని వాళ్ళు వచ్చి తమతో ఉన్నది లేదు. ఒకటి రెండూ సార్లు వాళ్ళు తమింటికి వచ్చినా రెండూ రోజులకి మించి ఉండలేదు. బావగారి కుటుంబం వాళ్ళతో ఉండడంతో తామే వేసవి సెలవుల్లో కొద్ది రోజులకి గడపడానికి వెళ్ళేవారు. రోజంతా ఆ పనీ, ఈ పనీ చేసుకుంటూ గడపడం, పల్లెటూరి గాలీ, చిక్కని పాల కాఫీ, పొలాల్లో షికార్లూ నచ్చినా అత్తగారి మడి ఒకటే తలుచుకుంటే భయం సరోజకి. ఏం చేస్తే తప్పో అనే బెరుకువల్ల కూరలు తరిగివ్వడం, గిన్నెలు తొలిచి వంటింటి పనులు చేస్తూ వంటదాకా రాకుండా తప్పించుకుంటూ గడిపింది అపుడు! ఇప్పుడెలాగో ఏమిటో! ఆలోచిస్తూ ఎప్పటికో కలత నిద్రలోకి జారింది.

✡ ✡ ✡

చూస్తుండగానే పదో తారీకు వచ్చింది. సరోజా పిల్లలూ స్కూళ్ళకి బయలుదేరే సమయానికి తల్లిని రిసీవ్ చేసుకోడానికి వెళ్ళిన జనార్ధనం ఇంకా ఇంటికి రాలేదు.

'పొద్దున్న అత్తగారు ఇల్లు చేరు ఉంటారు. ఆవిడని దింపి ఆఫీసుకి వెళ్ళి ఉంటాడు జనార్ధనం. తను ఆదరాబాదరగా వండిన వంట తిని ఆవిడ ఏమనుకున్నారో' ఆలోచిస్తూ సరోజ ఇల్లు చేరేసరికి లోపల్నించి పిల్లల కేరింతలు, అత్తగారి మాటలు వినిపించాయి. పిల్లలు మామ్మ దగ్గర కబుర్లలో ఉన్నారు. ఆవిడ పెట్టె తెరిచి వాళ్ళ కోసం తెచ్చినవేవో చూపిస్తున్నారు. సరోజ గది గుమ్మంలోంచి ఆవిడని పలకరించి కాళ్ళూ చేతులూ కడుక్కుని వచ్చింది. ఇద్దరికీ కాఫీ కలుపుతుంటే ఆవిడ వంటింట్లోకి వచ్చింది "అలిసి పోయి వచ్చావేమిటి? నే కలపనా కాఫీ?" అంటూ.

"అలసటేం లేదత్తయ్యా. ఇవన్నీ మీకు కొత్త."

ఇద్దరూ కాఫీ తాగారు. వంటింట్లో ఆవిడ తెచ్చిన కూరలూ, పళ్ళూ, పచ్చళ్ళూ కనిపిస్తుంటే "ఇవన్నీ మోసుకొచ్చారా?" అంది మొహమాటంగా.

కమలమ్మ నవ్వి, "నేనేం మోశానే? అక్కడ రామం బస్సులో పెట్టాడు. ఇక్కడ వీడు దింపాడు. లేత వంకాయలూ, జామకాయలూ, టొమాటోలు మన పొలంలోవే" అంది. ఊరి విశేషాలూ, పిల్లల చదువులూ, పెద్దల ఆరోగ్యాలూ ముచ్చట్లాడుకుంటూ కాఫీ తాగారు. కమలమ్మ కాఫీ గ్లాసు సింకులో పెట్టి చెయ్యి కడుక్కుంటే మరి కాసేపు కాళ్ళు చాచుకుని కూర్చోవాలని ఉన్నా లేచి తన గ్లాసు కూడా సింకులో పెట్టి చెయ్యి కడుక్కుంది సరోజ.

"నా మడీ దడీ నావరకేనే. కాఫీ ముట్టుకున్నపుడల్లా చెయ్యి కడుక్కోవాలంటే మీకు అలవాటు లేదుగా. జన్నా కడుక్కోడుగా. నీకు మాత్రం ఎందుకే మడి" అంది కమలమ్మ. సరోజకి కొడుక్కి ఒక రూలు, కోడలికి ఇంకో రూలు పెట్టే తల్లి జ్ఞాపకం వచ్చింది. మామ్మ తెచ్చినవేవో తిని ఆడుకుంటున్న పిల్లల్ని హోమ్ వర్కు చేసుకోమని తరిమి, స్నానానికి వెళ్ళింది, స్నానం చెయ్యకుండా వండితే ఆవిడ తినదని.

వేడి నీళ్ళ స్నానం చేసి, ఉతికిన నూలు చీర కట్టుకుని, దేవుడి దగ్గర సంధ్య దీపం వెలిగించింది పద్ధతిలో. చిరు చీకట్లు కమ్ముకునే వేళ వెలుగుతున్న అరుణ దీపం ఏదో మనశ్శాంతిని కలిగించినట్టనిపించింది. ఏదో కొత్త శక్తి శరీరంలోకి వచ్చినట్టయింది. వంటింట్లోకి వచ్చే సరికి లేత వంకాయలు నీళ్ళలోకి తరిగి ఉంచింది కమలమ్మ. మిక్సీ జార్లో తరిగిన అల్లం పచ్చి మిర్చి, చిన్న పళ్ళెంలోకి తీసి పెట్టిన పోపు గింజలు కనిపించాయి.

"వచ్చావుటే... పిల్లల్నడిగితే వంకాయ తింటామన్నారు. వీటిని ఆ ఫ్రిజ్‌లో పడేసి కసరెక్కించడమెందుకని తరిగేశా" అంది కమలమ్మ.

నవ్వుతూ తలూపి కూర ఒక స్టవ్ మీదా, అన్నం మరో స్టవ్ మీదా పడేసి, రెండు టమోటాలతో చారుకి సిద్ధం చేసింది. "రేపటి నుంచి సాయంత్రం వంట నే చేస్తానే. హాయిగా నీ స్కూలు పనుంటే అదీ, పిల్లల చదువులో నువ్వు చూసుకుందువుగాని" అంటూ కమలమ్మ పిల్లల దగ్గరకెళ్ళి కూర్చుంది.

"మీకు బోరు కొడుతుందేమో వాళ్ళు హోం వర్కు చేసుకుంటుంటే! టీవీ చూస్తారా?" అంది సరోజ టీవీ పెడితే వాళ్ళు డిస్టర్బ్ అవుతారని తెలిసినా.

"అబ్బే ! నాకేమీ 'బోరు' లేదే పిల్లలు స్కూలు పని చేసుకుంటుంటే ఎంతో ముచ్చట నాకు" అంది కమలమ్మ.

సరోజ వంట పూర్తి చేసి అన్నీ టేబుల్ మీద సర్దేసరికి పిల్లల హోం వర్కు పూర్తయింది. మధ్యలో ఒకటి రెండు సార్లు చిన్నవాడు సోమూ టీవీ పెట్టబోతే ప్రేమగా వాడిని వారించి, వాడి హోం వర్కులో ఎంతో కుతూహలం ఉన్నట్టు ఏవో ప్రశ్నలడిగింది కమలమ్మ. వాడు గొప్పగా ఆవిడకి వివరిస్తూ హోం వర్కు పూర్తి చేశాడు.

"మీకు కింద వడ్డించనా అత్తయ్యా?" అడిగింది సరోజ.

"అబ్బే... ఎందుకే... టేబుల్ మీద తినకూడదనేం లేదు నా పద్ధతులన్నీ అక్కడే ఇక్కడ మీతోపాటే" అంటూ వచ్చింది. పిల్లలకీ ఆవిడకీ వడ్డించబోతుంటే కాదని సరోజని కూడా కూర్చోమని బలవంతపెట్టిందావిడ. జనార్ధనం వచ్చాక తింటానంటే "వాడొచ్చేసరికి పదవుతుందన్నాడు కదే అప్పటిదాకా తినకుండా ఉండి పొద్దున్నే స్కూలుకి తయారై వెళ్ళద్దూ? అన్నపానాలు టైం ప్రకారం జరగాలి. వాడికి దగ్గరుండి వడ్డిద్దువులే... దా" అంది కమలమ్మ.

సరేనని నలుగురూ కలిసి భోజనం చేశారు. పిల్లలు గట్టిగా మాట్లాడబోతే భోజనాల దగ్గర మాట్లాడకూడదనీ, టీవీ చూస్తూ తింటామంటే తర్వాత కలిసి చూద్దామనీ వారించిందావిడ. దాదాపు మౌనంగా భోజనాలయ్యాయి. తిన్నాక చేతులు కడుక్కుంటే తను కూడా వాళ్ళతో వాష్ బేసిన్లో చెయ్యి కడుక్కుని మంచి నీళ్ళతో నోరు బాగా పుక్కిలించుకోవాలని చెప్పి వాళ్ళ చేత చేయించింది. తను

మొత్తుకుంటేగాని చెయ్యని పనులు ఆవిడ చెబితే చేయడం చూసి, 'ఏదో కొత్త కనక వింటున్నార్లే... ఏదో ఒకటి' అని సంతోషించింది సరోజ.

చెయ్యి తుడుచుకోగానే 'టీవీ పెడతా బామ్మా' అన్నాడు సోమూ. "మీ ఇష్టం..." అంటూనే "అరగంట చూశాక ఆపెయ్యాలి. మంచి కథ చెపుతాను తర్వాత" అని ఊరించింది.

వాళ్ళు పడుకుంటుంటుంటే జనార్ధనం వచ్చాడు.

పిల్లల మధ్య పడుకుని కథ చెపుతున్న ఆవిడ దగ్గరకెళ్ళి పలకరించగానే ఆవిడ లేచి "స్నానం చేసిరా నాన్నా! భోం చేద్దువుగాని" అంది.

"నువు పడుకో అమ్మా! పొద్దున్నే మాట్లాడుకుందాంలే" అన్నాడు.

"అబ్బే.. నాకింకా నిద్రరావడం లేదురా. నువ్వు స్నానం చేసిరా నాన్నా" అంది లేచి బయటికి వస్తూ. తల్లి మాటలకి స్నానం చేసి, శుభ్రమైన బట్టలు కట్టుకుని వచ్చాడు జనార్ధనం. తల్లితో కబుర్లు చెపుతూ భార్య వడ్డిస్తుంటే భోజనం చేశాడు. అతని భోజనం అవగానే అన్నీ సర్దేసి సరోజ వెళ్ళి పడుకుంది. వేడి నీటి స్నానం తర్వాత తల్లి సమక్షంలో రుచికరమైన భోజనం చేసిన జనార్ధనం తృప్తిగా వీధి వాకిలి మెట్ల మీద కూర్చున్నాడు చల్లగాలి ఆస్వాదిస్తూ. కమలమ్మ కూడా వచ్చి అతని పక్కన కూర్చుంది. చిక్కినట్టున్న దవడలు, పలచబడిన జుట్టూ చూస్తూ ప్రేమగా తలనిమిరింది. చెమర్చిన కళ్ళతో మూగబోయిన గొంతుతో అలాగే కూర్చుని ఉండిపోయాడు జనార్ధనం.

"జన్నా! సమయానికి నిద్రా తిండీ మనిషి ఆరోగ్యానికి చాలా ముఖ్యం నాన్నా! నువ్వెంత సంపాదించినా, పిల్లల కోసం ఎంత కూడబెట్టినా, నువ్వు ఏం కోల్పోతే ఆ డబ్బు ఇంటికి వచ్చిందో వాళ్ళ కేం అర్ధమవుతుంది చెప్పు? నువ్వు వాళ్ళతో గడిపిన సమయం వాళ్ళకి పంచిచ్చిన ప్రేమ, వాళ్ళతో కలిసి నవ్వుకున్న నవ్వులు... ఇవే వాళ్ళకి రేపు గుర్తుండేవి. మనం ఎంత సంపాదించినా దానికి తగ్గట్టు ఖర్చు పెరుగుతుంది. పెరగనిదీ తరగనిదీ రోజులో ఉండే ఇరవై నాలుగ్గంటలే..." మౌనంగా వింటున్న కొడుకుతో మెల్లగా అంది కమలమ్మ.

తల్లి గొంతులో ఉట్టిపడుతున్న ఆపేక్ష అతనికి తన బాల్యాన్ని గుర్తుచేసింది. వీధి బడిలో ఆడుతూ పాడుతూ చదువుకోవడం, రాత్రి ఆరుబయట తండ్రి పక్కన పడుకోవడం, కథలు చెప్పమని మారాం చేయడం, ఇప్పటికీ ఊరు వెళితే తల్లి, తండ్రి, అన్నా వదినా పిల్లలూ కలిసి భోజనాలు చేయడం, రోజూ కొంతసేపైనా పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకోవడం గుర్తొచ్చి మాట పెగలలేదు.

అతని మనసు చదివిన కమలమ్మ మాట మార్చి పొలం గురించీ, సుమ పరీక్షలు చదువూ గురించీ, ఊళ్ళో పరిచయస్తుల గురించీ కాసేపు మాట్లాడి "ఇంక పడుకుందాం నాన్నా! పొద్దుపోయింది" అంది.

పక్కమీద వాలిన జనార్ధనం ఆపేక్ష తొణికిసలాడే తల్లి గొంతునీ, ఎపుడు చూసినా నిరసన ధ్వనించే భార్య కంఠాన్నీ పోల్చి 'రోజంతా కుటుంబం కోసం కష్టపడి పనిచేసే మొగుడి పట్ల ఎంత చులకన!' అనుకున్నాడు. గాయపడ్డ మనసుతో గోడవైపు తిరిగి పడుకుని, తలమీద తల్లి స్పర్శని గుర్తుచేసుకుంటూ నిద్రపోయాడు.

మర్నాడు పొద్దున్న సరోజ లేచేసరికే కమలమ్మ స్నానం పూర్తై పూజలో ఉంది. అగరువత్తి సన్నని పరిమళం ఇల్లంతా అలుముకుంది.

ఏదో తప్పు చేసిన భావంతో సరోజ మళ్ళీ గదిలోకి వెళ్ళిపోయి కాఫీ కూడా తాగకుండానే స్నానం చేసేసి వచ్చింది. ఈలోపు పూజ పూర్తయిన కమలమ్మ కాఫీ కలుపుతోంది. స్నానమై వచ్చిన సరోజని చూస్తూ "అదేమిటే? కాఫీ తాగకుండా స్నానానికి వెళ్ళిపోయావేం?" అనడిగింది.

ఇబ్బందిగా చూస్తున్న సరోజని చూసి "నువ్వు రోజూ ఎలా చేసుకుంటావో అలాగే ఉండాలే వెర్రిపిల్లా. నేనొచ్చానని ఇంకోలా ఉండకూడదు. అపుడు నీకూ ఇబ్బందే నాకూ ఇబ్బందే. నారాకతో మీ దినచర్య మారాల్సిన అవసరం లేదు" అంటూ సరోజకి కాగీ ఇచ్చి, తనొక గ్లాసులో పోసుకుని పెరటి గుమ్మంలో కూర్చుంది.

సరోజ కాఫీ తాగి, పిల్లలిద్దర్నీ లేపి వంట మొదలు పెట్టింది. మామ్మ పలకరింపులూ పొగడ్తలతో పిల్లలిద్దరూ త్వరగానే తెలిలారు. కమలమ్మ కూరలు తరిగిస్తే సరోజ పోపులో వేసి వంట ముగించింది. రొటీన్‌లో కొద్దిపాటి మార్పులవల్ల సరోజకి స్కూలుకి ఆలస్యమైంది.

"ఇలాకాదే అమ్మాయ్! రేపట్నించి పొద్దుటి వంట నే చేసేస్తాను. పిల్లల్ని నువు తయారు చేసుకో. మీరెళ్ళాక ప్రశాంతంగా పూజ చేసుకుంటా" అంది కమలమ్మ.

"అయ్యో! మరి అప్పటిదాకా కాఫీ తాగరా? అలా ఏం వద్దు. పదినిముషాలు ముందు లేస్తే చాలు నాకు" అంది సరోజ.

"కాఫీ తాగేస్తాలేవే. అక్కడ పిల్లల స్కూలు తొమ్మిదింటికి కదా. మళ్ళీ మధ్యాహ్నం ఇంటికొచ్చి తింటారు. అందుకే తీరుబాటుగా వంట అలవాటు. అక్కడలాగ ఉంటాం అని ఇక్కడా అలాగే ఉండక్కరలేదు. నా పిల్లలే నాకు దేవుడు!" అంది నవ్వుతూ.

స్కూల్లో ఖాళీ టైంలో ఆవిడ మాటలే గుర్తొచ్చాయి సరోజకి. మర్నాటి నుంచి స్కూలు నుంచి ఇంటికిరాగానే వేడిగా కమలమ్మ ఇచ్చే కాఫీ తాగి స్కూలు కబుర్లు ఆవిడతో పంచుకుని, పిల్లలకి స్నానాలు చేయించి, హోమ్‌వర్కు దగ్గర కూర్చోపెట్టడం, తను స్నానం చేసొచ్చి వంట మొదలు పెడితే ఆవిడ సమక్షంలో పిల్లలు రాతపని పూర్తి చేసుకుని ఆటకు వెళ్ళడం అలవాటైంది. కమలమ్మ మృదువుగా చెప్పడంతో ఎనిమిదింటికి ఇల్లు చేరడం మొదలెట్టాడు జనార్ధనం. కలిసి భోజనం చెయ్యడం, తర్వాత ఓ గంట కబుర్లు చెప్పుకోవడంతో తల్లికీ, భార్యకీ మధ్య సరదా సంభాషణలూ, ఆప్యాయత నిండిన పలకరింపులూ అర్థమై అతని మనసు కొంత తేలికపడింది. అయినా తల్లి ఉత్తరం వచ్చిన రోజు సరోజ మాట్లాడిన మాటల్ని అతను క్షమించలేకపోయాడు. చాలా రోజులుగా ఇద్దరిమధ్యా ఏర్పడుతున్న దూరం అతనిలో కూడా ఏదో మానసిక క్లేశాన్ని మిగిల్చింది.

మంచిరోజని తొమ్మిదో తారీకునే బయలుదేరి వచ్చిన కమలమ్మని పదమూడో తారీకున బాబాయి గారింట్లో దింపాడు జనార్ధనం. ఆరోజు పెళ్ళి కూతుర్ని చేసే రోజు. సరోజనీ పిల్లల్ని సాయంత్రం తీసుకు రమ్మని చెప్పి, పొద్దున్న వాళ్ళు స్కూలుకి వెళ్ళగానే బయలుదేరింది కమలమ్మ. తల్లిని దింపి, ఓ గంట సేపుండి అక్కడి నుంచి ఆఫీసుకి వెళ్ళాడు జనార్ధనం.

దారిలో తామిద్దరూ ఆటోలో మాట్లాడుకున్న మాటలు జనార్ధనం మనసులో చాలా సేపు కదలాడాయి. ఎపుడూ వంటగది గుమ్మం దాకా కూడా రాని తండ్రినీ, అత్తగారి వెంట వంటలూ, వడ్డనలతో ఉమ్మడి కుటుంబపు బాధ్యతలు నవ్వు మొహంతో నెరవేర్చిన తల్లినీ గుర్తుకు తెచ్చుకున్నాడు. 'ఇంటి తీరుని బట్టి, ఇంటి పనులూ వంట పనులూ తేలిగ్గానో, కష్టంగానో ఉండొచ్చు. పంచుకుని చేసుకుందుకు మరో మనిషి ఉంటే పని ఇంకా తేలికవుతుంది. మీ మామ్మ ఉన్నన్నాళ్ళూ నాకు ఒంటరిగా అనిపించేది కాదు ఇంటిపని ఎంతున్నా ఆవిడ పోయాక రామం పెళ్ళై జానకి మన ఇంటికి వచ్చేవరకూ నేనెక్కువగా తిరిగే పెరటి ఆవరణంతా బోసిగా అనిపించేది. అప్పటికి నువ్వు ఉద్యోగస్తుడివై హైదరాబాద్ వచ్చేశావు. శారీరకమైన చిన్న చిన్న అనారోగ్యాలకి కూడా తొందరగా డీలా పడిపోయేదాన్ని. అపుడు మీ నాన్నగారికేం తోచిందో మరి ఇంట్లో ఉన్నంత సేపు చీటికీ మాటికీ వచ్చి పలకరించడం, ఏదో ఒకటి అడిగి చేయించుకోవడం, వంట మధ్యలో వచ్చి ఇంకా ఎంతసేపు పడుతుందని అడగడం...' అంటూ నవ్వేసిన తల్లి నవ్వూ, ఆ ముక్కుపుడక మెరుపూ మనసులో మెదిలి అతని పెదవులు విచ్చుకున్నాయి. అతనికి తెలియకుండానే ఆవిడకు చెప్పకుండా వదిలేసిన సందేశం అతని మనసులోకి చేరింది.

పెళ్ళి చాలా బాగా జరిగింది. భార్యా పిల్లలతో పెళ్ళికి వెళ్ళి తల్లిని వెనక్కి తీసుకొచ్చాడు జనార్ధనం.

"జన్నా! రామానికి చేసుకుంటామని అడిగితే ఆ పల్లెటూరి సంబంధం నాకొద్దంది గుర్తుందా? వెంకట్రామయ్యగారమ్మాయి గిరిజ! చూశావో ఎలా ఉందో?" ఓ రోజు రాత్రి అడిగింది కమలమ్మ.

"ఆఁ చూశాను. పెద్దకారూ, ఒంటినిండా నగలు... బానే ఉందిగా?" యధాలాపంగా అన్నాడు.

"అయితే సరిగ్గా గమనించలేదన్నమాట. మొగుడి ప్రేమానురాగాలు పూర్తిగా పొందే పెళ్ళాం మొహంలో ఒక కళ, ఒక సంతృప్తి, అదో రకమైన ధీమా ఉంటాయిరా. అవేమీ దాని మొహంలో నాక్కనపడలేదు!"

"పోమ్మా! నీ కొడుకుని కాదందని నీక్కోపం!" నవ్వాడు జనార్ధనం. సురేషూ, గిరిజల వివాహం విడాకులకి దగ్గరలో ఉందని తెలిసినా తల్లికి చెప్పదలచలేదు.

"ఒరినీ! నాకెందుకురా కోపం?! నా కొడుకూ, కోడలూ హాయిగా ఉంటే ఎవరి గొడవో నాకెందుకు? అయినా లోకంలో మొగుడూ పెళ్ళాలందరూ చిలకా గోరింకల్లా ఉండాలనుంటుంది నాకు". కమలమ్మ పక్కన కూర్చుని కమలాపండు తొనలు ఒలుస్తున్న సరోజ మొహంలో నీలి నీడలు కదలాడాయి. గిరిజ మొహంలో ఆవిడ చదవగలిగిన భావాలు, అంతకు ముందే తన మొహంలో చదివేసిందని సరోజకి తెలుసు.

"అయినా ఏ జంటయినా హాయిగా ఉండక పోవడానికి కారణాలేమిటి చెప్పు? ప్రపంచంలో సగం మంది మొగుడూ పెళ్ళాలు అక్కర్లేని విషయాల గురించి గొడవపడి, వాళ్ళ జీవితాల్ని పాడుచేసుకుంటారంటాను. చిన్న చిన్న సర్దుబాట్లు ఒకరి కోసం ఒకరు చేసుకుంటే చాలదూ? ఇంతా చేసి ఉమ్మడి కుటుంబాలా? తట్టుకోలేని బాధ్యతలా? ఇంతోటి సంసారంలోనూ గొడవలెందుకు చెప్పు. హాయిగా బతకడానికి అంత పెద్దకారు, అన్ని నగలు అవసరమా? చెవులకి ధగధగలాడే రవ్వలు కొన్నాడుగాని పెళ్ళాం మొహంలో మెరిసిపోయే నవ్వులు తేగలడా? హూఁ" నిరసనగా అంది.

"అయితే తప్పంతా సురేష్‌దే అంటావా అమ్మా? సంతృప్తి లేని పెళ్ళాన్ని ఏ మొగుడూ సంతోషపెట్టలేడు! గిరిజ అతనితో ఎలా ఉంటుందో మనకేం తెలుసు?"

"ఎవరిది తప్పో నేను చర్చించటం లేదు నాన్నా! చాలా మంది తన ఒడిలో ఉన్నదాన్ని గమనించకుండా అందీ అందకుండా పోయేదాని వెంట పరుగులు తీస్తూ జీవితాన్ని గడిపేస్తారు. జీవితం చివరి దశలో వెనక్కి చూసుకుని కోల్పోయినదాన్ని తలుచుకుని దుఃఖపడతారు! కొంతమందికైతే ఏం కోల్పోయారో, ఎవరు బాధ్యులో కూడా తెలుసుకునే జ్ఞానం ఉండదు..... ఎవరినో నిందిస్తూ లేదా తలారాతని తిట్టుకుంటూ మిగిలిన జీవితం వెళ్ళదీస్తారు! ఎన్నో అలాంటి నిరర్ధక జీవితాలు! ఎందరితోనో సర్దుకోందే రోజు గడవదు. భర్తతోనో భార్యతోనో చిన్న చిన్న విషయాల్లో రాజీపడి సంతోషంగా గడపడానికి ఎందుకంత పట్టుదల?" మంద్రస్థాయిలో నచ్చచెపుతున్నట్టు అంటున్న తల్లి మాటలకి అవునన్నట్టు తలూపాడు జనార్ధనం.

చూస్తుండగానే ఉపనయనం కూడా పూర్తై కమలమ్మ తిరుగు ప్రయాణం దగ్గరపడింది. ఆ రోజు కూడా రోజూలాగే కొడుకు తెచ్చిన పూలమాల సగం తుంపి దేవుడికి అలంకరించి, రెండూ మొగ్గలు తన ముడిలో దోపుకుంది. మిగిలిన దండ కోడలి జడలో పెడుతూ "ఆరోగ్యం జాగ్రత్త! ఇల్లంతా నీ మీద ఆధారపడి ఉంది!" అంది నవ్వుతూ. ముందురోజు రాత్రి పూలగాలి పీలుస్తూ జనార్ధనం చెప్పిన మాటలు గుర్తొచ్చాయి సరోజకి. ఆమె గొంతుకేదో అడ్డుపడ్డట్టయింది. సంకోచాలన్నీ వదిలేసి, ఆవిడని గాఢంగా హత్తుకుని, "మీరు వెళ్ళద్దు అత్తయ్యా! మాతో ఉండిపొండి ప్లీజ్!" అంది గద్గదంగా.

"వెర్రిపిల్లా! మళ్ళీ వస్తాగా. వేసవిలో మీరెలాగూ వస్తారయ్యె" అంది కమలమ్మ.

"మామ్మా! వెళ్ళొద్దూ" అంటూ పిల్లలు ఏడ్చి రాగాలు పెట్టారు. మర్నాడు రాత్రి అత్తగారికి రాస్తూ 'సాయంత్రం రాగానే ఆవిడ కాఫీ ఎంత అలవాటైపోయిందో, ఇల్లెంత ఖాళీగా అనిపించిందో, పిల్లలెంత మారాం చేశారో' వర్ణించింది సరోజ. ఆ కాగితం కవర్లో పెడుతుంటే నెల క్రితం వచ్చిన అత్తగారి ఉత్తరం గుర్తొచ్చిందామెకి.

✡ ✡ ✡
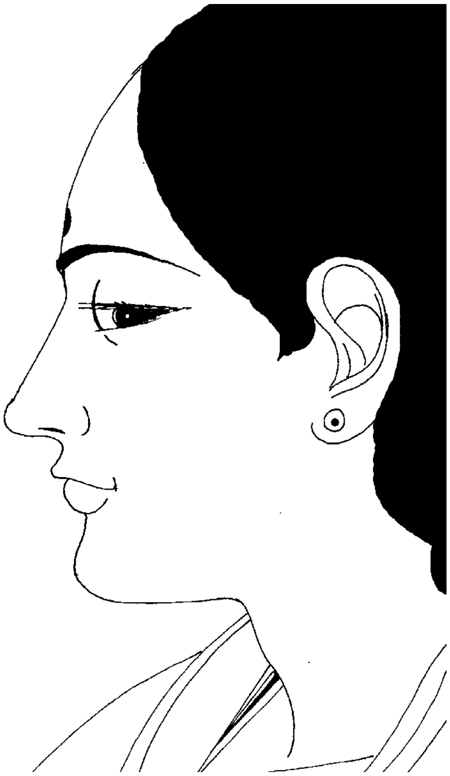
'స్వప్న' వారపత్రిక నుంచి పునర్ముద్రితం - రచయిత్రీ, సంపాదకవర్గం ప్రత్యేక అనుమతితో